

PRÆDIKEN FREDAG DEN 4. MAJ 2018

AASTRUP KIRKE KL. 19.00

1.Mos 32,25-32; Jak. 1,22-25

Salmer: 291,645,586,634

Sandheds Ånd blandt alle folk
Førte samme tale,
Kaldte mildt som friheds tolk
Til Guds-husets sale,
Vidste godt, der under tvang
Aldrig kunne fødes sang,
Aldrig pris og glæde.

Endnu en gang har vi i de forløbne uger haft mulighed for at se eller gense Matador. Denne gang i endnu bedre teknisk kvalitet og format.

Nok mere som et tilfælde end som en tanke har begivenhederne omkring 4. maj 1945 været temaet for de afsnit, der har været vist her efter påske. Med dramatisk snilde er de små liv i Korsbæk – lærer Andersens død samme dag som Hitler – blevet vævet ind i den store historie. På en måde så såvel dem, der kan huske dagen i virkeligheden som os, der er født efter, kan finde et sted at knytte til ved. Man kan for eksempel sagtens finde en quiz, der fortæller, hvem man ligner mest blandt de mange karakterer i Matador.

I scenen, der leder op til arrestationen af sagfører Skjold-Hansen møder vi en frihedskæmper, der om sig selv bruger

udtrykket, at han er en af ”de sidste dages hellige” Jeg kan sagtens huske udtrykket brugt i min egen barndom om modstandsfolk, der kom med i sidste øjeblik.

Jeg tvivler dog på, at det ville være et udtryk, nogen kunne finde på at bruge om sig selv. Det har vist mest handlet om dem, der i forsøget på at pynte har følt det nødvendigt at se mere aktive ud, end de var.

Selvom man nu kan gøre modstand på mange forskellige måder.

Der er lavet meget statistik gennem tiderne på danskernes stillingtagen under krigen. 2. Verdenskrig har i det hele taget vist sig at have blivende interesse også i de generationer, der er født længe efter 1945.

Det er ikke kun fascinationen af en undtagelsestilstand. Det er også i forsøget på at finde en identitet som nation i forhold til disse år. Og tiden frem til i dag.

For få uger siden udkom en roman af Birgithe Kosovic med titlen ”Den inderste fare”.

Romanen som naturligvis ikke skal refereres her, men som har fået fine anmeldelser, handler om en af de mest kontroversielle personer i Danmark under 2. Verdenskrig. Udenrigs- og senere statsminister Erik Scavenius.

Han har formodentlig med rette fået hovedansvaret for den såkaldte samarbejdspolitik, et begreb, der ikke kun dækker over samarbejdet med besættelsesmagten, men også samarbejdet mellem de politiske partier under trykket fra den fælles fjende.

Da en person en gang over for statsminister Stauning gav udtryk for, at han fandt Scavenius for tyskvenlig gav Stauning det berømte svar: ”Scavenius er overhovedet ikke venlig.” Men han var pragmatisk. Og uanset om man kan lide at give Scavenius æren for det eller ej, så viser statistikken også, at Danmark var et af de lande, der slap nådigst gennem besættelsen. Målt i tabte værdier og målt i tabte menneskeliv. Det er blot ikke det billede, der er blevet stående. Det er billedet af de sidste dages hellige sådan som det blev fremstillet i Matador.

”Vær ordets gørere, ikke blot dets hørere” Sådan siges det i dag i Jakobsbrevet.

Det er et brev, der er blevet lige så forkæret i det bibelske univers som Scavenius var det i det politiske. I det omfang, det overhovedet giver mening at lave en sådan sammenligning. Det gør det sikkert ikke.

Men det, der angiveligt drev Erik Scavenius til at påtage sig den lidet eftertragtede rolle som Danmarks statsminister i 1942 efter Thorvald Staunings død, var ifølge ham selv pligten. At han godt vidste, han var den eneste, der kunne gøre det på det tidspunkt.

Det er ikke på sin plads at fremhæve menneskelige indsats i en prædiken, og da slet ikke på en gudstjeneste til minde om 4. maj 1945.

Det er måske ikke en gang på sin plads, at en prædikant, der blev født 16 år efter befrielsen tager emnet op over for mennesker, der har erindringer om denne tid og denne dag. Og når Jakobsbrevets ord om gørere og hørere er valgt som tekst

til denne 4. majaften så er det heller ikke for at være en ikke en gang sidste dages hellige, men nutidens modstandsmand. Det er blot for at konstatere, at blikke kan ændres som tiden går. Og at det er der evangelium – glædeligt budskab i. For det er at være ordets gører ikke blot dets hører. Som Jakob fortsætter: ”Den, der hører ligner en, der betragter sit eget ansigt i et spejl: Han betragter nok sig selv, men går bort og har straks glemt, hvordan han så ud.”

Hvorimod den, der fordyber sig i frihedens fuldkomne lov ikke er en glemsom hører, men en gerningens gører.

Vi vil gerne på den 4. maj holde et spejl op for Danmark og se besættelsen og befrielsen gennem de majgrønne bøggegrene.

Men faren lurer, at man glemmer, hvordan det så ud i virkeligheden. Både for dem, der kan huske 4. maj 1945 og for alle os andre.

Vi risikerer alle at blive ”sidste dages hellige.” At idyllisere. Og det gælder naturligvis ikke kun den 4. maj – det gælder på en lang række andre punkter og begivenheder – i vores fælles liv og i hvert vores liv.

Matadors billede af 4. maj er på ingen måder et neutralt billede af tingenes faktiske tilstand. Og angiver heller ikke at være det. Der er en masse faktuelle ting, der kan trække på en fælles hukommelse. Nedrevne mørklægningsgardiner, tændte lys i vinduerne og så videre. Det er en smuk skik at bevare mindet om dette og at markere det på denne majaften.

Men billedet af Danmark under besættelsen vil for evigt blive et varieret billede af mennesker, der var ordets hørere og

mennesker, der var ordets gørere. Den passive modstand var og blev nok den største.

Derfor kan det lade sig gøre i 2018 at skrive en roman om et af de mennesker, der blev allermest forkættet, da alting var sort eller hvidt. Et menneske, der resten af sit liv ikke kunne og ikke ville forstå, hvorfor han skulle lægges for had, selvom han bestemt ikke var nogen helgen, og givetvis har været svært at være i stue med.

Forfatteren Knud Poulsen interviewede en gang en af Scavenius' efterfølgere på statsministerposten, Erik Eriksen fra Ringe. Eriksen sagde, at Danmark i nyere tid kun havde fostret en person, der fortjeneste betegnelsen statsmand – nemlig Erik Scavenius.

Der gik 30 år før Knud Poulsen turde offentliggøre bemærkningen. Så langsomt ruller tidens hjul, når sort er gjort til hvidt.

Vær ordets gørere, ikke blot dets hørere. Den, der fordyber sig i frihedens fuldkomne lov og bliver ved den og ikke er en glemsom hører, men en gerningens gører, han skal være salig ved det, han gør.

Heller ikke når talen er om 2. Verdenskrig og 4. maj har vi lov til at blive stående ved forudfattede meninger. Der var sort og der var hvidt. Heller ikke på denne aften skal glemmes dem, der gav deres liv for at vi nu har kunnet leve i frihed i 73 år. Der ligger en af dem herude på Aastrup Kirkegård og der står navne på væggene rundt omkring i Danmark. Men med os ud i forårsaftenen må vi også tage erindringen om dem, der bar landet gennem krigen med dens afsavn uden at gå til aktiv

modstand. Også de fleste af dem var ordets gørere på deres plads. Og de var de fleste. Samfundet måtte undvære mange ting udover kaffe og benzin. Men gang på gang kan det undre os, der er født efter krigen, hvor meget hverdagsarbejde, der faktisk kunne lade sig gøre. Hvor mange huse, der er bygget under krigen og hvor mange traditioner, der kunne holdes i hævd. At gøre det var også med til at bære Danmark frem til det, det er i dag.

Ordets hørere og ordets gørere. Martin Luther kalder et sted Jakobsbrevet for et stråbrev fordi det lægger for meget vægt på menneskers gerninger og for lidt på Guds nåde i Jesus Kristus. Men ordet skal høres før man kan gøre. Evangeliet om Guds nåde i Jesus Kristus fik også lov til at lyde uforstyrret i de danske kirker gennem krigen, i modsætning til for eksempel i Norge, hvor nazisterne satte sig tungt på forkyndelsen og derved tømte kirkerne.

Ordet afhænger aldrig af menneskers indsats. Gud lader solen skinne på retfærdige og uretfærdige. Og det står heldigvis ikke til mennesker at skelne mellem dem over for Gud.

Vi har alene fået lov til at fordybe os i frihedens fuldkomne lov.

Glædelig 4. maj

AMEN